

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1320 sahifa.

2025-yil, noyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlrat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlrat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI	103
Xodjimatov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIқ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHUNCHALARI.....	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSİYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA Koeffitsiyentlari asosida YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSİYALARINING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyrovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Tadjiev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraimovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutrayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxamadsobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	
BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA "LEAN MANAGEMENT" TIZIMINI JORIY ETISHNING ILMIY ASOSLARI	775
Muhiddinov Ozodbek Ikromjon o'g'li, Shakirova Gulrux Po'latjon qizi, Ozodbek Musayev	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINING TURISTIK POTENTIALI UMUMIY TAVSIFI.....	783
Madaminova Sanobar Askarovna	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	789
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
AHOLINING TURMUSH DARAJASI VA UNING KO'RSATKICHLARI.....	794
Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich	

KORXONA ASOSIY XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKT SIFATIDA AHAMIYATI.....	799
Yuldashova Yoqutoy Murodjon qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISH JARAYONIDA KADRLAR SALOHİYATINI SAQLAB QOLISH VA RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	803
Bekchanov Ruslan Ambiyatovich	
PARALLEL KORPUS ASOSIDA INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QISHLOQ XO'JALIK ATAMALARINING EKVIVALENTLIK XUSUSIYATLARI.....	807
Yulduz Xalilova Nasriddinovna	
KOLBASA VA GO'SHT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISHDA CHIQUINDISIZ ISHLAB CHIQUARISH ("ZERO WASTE") MODELINING ROLI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI AMALIY YO'NALISHLAR.....	810
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
EKSPORTYO'R KORXONALARDA TOVAR VA XIZMATLAR EKSPORTI BO'YICHA QO'SHILGAN QIYMAT VA FOYDA SOLIG'INI TO'G'RI HISOBLANISHI TAHLILI VA ISTIQBOLLARI	814
Sobirova Xilola Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIK VA TIKUV-TRIKOTAJ SANOATI RIVOJLANISHINING MILLIY RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI	819
Ikramova Taxmina Latifovna	
YANGI RIVOJLANAYOTGAN BOZORLARIDA HR QAROR QABUL QILISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHDA IQTISODIY TA'LIMNING ROLI	824
Dilfuza Shokirova	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO BUXGALTERIYA STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	833
Abdiev Mutolib Anvar o'g'li	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	838
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
AKTIVLAR VA MAJBURIYATLARNI MHXS ASOSIDA BAHOLASHNING ZARURIYATI VA AHAMIYATI	842
G'anibayev Iloxomjon Shokiraliyevich	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH JARAYONINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH BILAN BOG'LIQLIGI	847
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, Turdimuratova Aziza Alisherovna	
AGRAR ISHLAB CHIQUARISHNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "QISHLOQ XO'JALIGI-4.0" VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" KONSEPSIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH.....	851
Yusupov Muxiddin Soatovich	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI GURUHLASH VA BAHOLASH.....	860
Davlyatov Bekzodjon Aslanxojayevich	
TA'LIM TIZIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHDA XORIY TAJRIBASINING AHAMIYATI	864
Sobirov Shaxzod Ozod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	868
Karimov Mirolimjon Karimjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	875
Аликулов С. А., Хамракулова О. Д.	
YASHIL IQTISODIYOTDA KORXONALAR BOSHQARUV MEKANIZMLARINING EVOLYUTSIYASI: KONSEPTUAL TAHLIL.....	880
Nabiev Bobur Muhammadqosim o'g'li	
SUD-HUQUQ TIZIMINI YANADA DEMOKRATLASHTIRISH: JORIY HOLATI, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	884
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	

IQTISODIYOTNI LIBERALLASHTIRISH SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA KLASSTERLARNI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	889
Xo'jageldiyev Chorshanbi Pardayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	893
Shaymanova Nigora Yusupovna	
XO'JALIK FAOLIYATINI SAMARADORLIGI VA BIZNES HOLATINI BAHOLASH	899
Abdulkarimova Muslima Abduaziz qizi, Yuldashev Abduhakim Abdulkarimovich	
CROSS-BORDER E-COMMERCE IN CENTRAL ASIA.....	904
Bakhtiyorjon Komilov	
O'ZBEKISTONDA NORASMIY SEKTOR ISHCHILARINING PENSIYA TA'MINOTI MASALALARI.....	908
Abdulazizova Nargiza Baxodir qizi	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA QOG'OZ SARFINI OPTIMALLASHTIRISHDA JAHON TAJRIBASI	913
Oripov Mirzo Mahmudovich	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ЗАЩИТЕ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА ОТ КОНТРАФАКТНОЙ ПРОДУКЦИИ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН).....	917
Ибраимова Махсура Уснатдин кизи	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	922
Xasanova Robiyaxon Kamoliddin qizi	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON THE PROCESSES OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE INSURANCE INDUSTRY.....	927
D.D.Omonova	
THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS IN THE GLOBAL ECONOMY AND THEIR STAGES OF DEVELOPMENT	933
Yovkochev Sherzod	
YURIDIK SHAXSLARNI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR TOIFASIGA KIRITISH MEZONLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	941
To'raqulov Bekzod Hazratqul o'g'li	
BUTUNJAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LIHDA SOLIQ TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	945
Xojakbar Zaynabidinov	
BANK TIZIMIDA TAVAKKALCHILIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	950
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
REAL SEKTOR TARMOQLARINI KREDITLASHDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI.....	955
Savurbayev Zafar Abdumuminovich	
INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK OMILLARI VA ULARNING BOSHQARUVI	960
D. G. Bazarov	
YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH HAMDA KOMPLEKS TIZIMLASHTIRISH	966
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
XIZMATLAR KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSIYA FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH: IQTISODIY TAHLIL VA ISTIQBOLLI TAVSIYALAR	971
Xudayberdiyeva Nargiza Nizomiddin qizi	
MINTAQADA KICHIK BIZNES KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	976
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSION MAHSULOTLARNI ISHLAB CHIQRISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	981
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	

PUL AYLANMASINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA FOYDALANISHNING IMKONIYATLARI.....	987
Gadoyev So'hrob Jumakulovich	
MARKETING VA TOVAR STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	993
Ibadullayeva Sevara Allashukurovna, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
PILLACHILIK SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA VA DAVLAT KO'MAGIGA OID METODOLOGIK YONDASHUVLAR	998
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
SURXONDARYO VILOYATIDAGI KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING QURILISH SOHASIDAGI ULUSHINING TREND MODELLARI ORQALI TAHLILI	1005
Mamatkulova Xurshida Nasrullayevna	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF TEXTILE PRODUCTS MARKET SEGMENTATION	1012
Ibaydullaeva Feruza Kholjuraevna	
O'ZBEKISTONNING JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHGA QARSHI KURASH TIZIMIGA SUN'YI INTELLEKTNI INTEGRATSIYASI: BANK SEKTORIDA JORIY ETISHNING POTENSIALI VA TO'SIQLARINI BAHOLASH	1018
Rashidov Avazbek Raximovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	1025
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ КОМПОНЕНТОВ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	1029
Иминов Акбаржон Одилжонович	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA BOSHQARUV SALOHİYATINI OSHIRISH	1034
Tleubergenov Raxat Shahibaevich	
THE ROLE OF ESG IN ADVANCING CORPORATE REFORMS IN UZBEKISTAN	1038
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA MARKETING ROLI ORQALI IQTISODIY SIYOSATGA TA'SIRI.....	1043
Egamberdiyev Muzaffar	
DAVLAT BUDJETI JARAYONINI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	1046
Nosirov Islombek Xurram o'g'li	
O'ZBEKISTONDA JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'INING PROGRESSIV STAVKASINI JORIY ETISH MEKANIZMI	1052
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich, Xujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li, Otabekov Otajon G'ayrat o'g'li, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KORXONANING MODDIY BAZASI	1060
Ozodova Shahzoda Ulug'bek qizi	
FINTECH-STARTAPLAR VA TIJORAT BANKLARI HAMKORLIGI: SINERGETIK INTEGRATSIYA VA INNOVATSION EKOTIZIM SHAKLLANISHI	1064
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHILARINING MEHNATIGA HAQ TO'LASHDA YANGI YAGONA TARIF SETKASINI JORIY ETISH MASALALARI	1069
Oqiljonov Azizjon Olimjon o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ	1074
Хасилова Висола Шоохоровна	
HARD WORK, INDEBTEDNESS AND HOPE: A SOCIO-ECONOMIC LOOK OF MODERN LABOR	1078
Rakhmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA ULARNI HISOBGA OLISH.....	1085
Muradova Minavvar Izzatullayevna	
O'ZBEKISTONDA AKT SOHASINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: SAMARADORLIKNI BAHOLASH VA RAQAMLASHTIRISHNING MUAMMOLARI	1089
Salibaev Xabibullo Negmatullaxanovich	

TIJORAT BANK KREDIT PORTFELINING SIFAT BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	1094
G'aybullayev Odil Baxtiyarovich, Amanova Xurshida Inyatullaevna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA O'ZINI-O'ZI BAND QILISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI PASAYTIRISH MASALALARI.....	1099
Azimova Hulkar Egamberdiyevna	
СОКРАЩЕНИЕ БЕДНОСТИ КАК СОЦИАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕФОРМЫ УЗБЕКИСТАНА.....	1103
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
IQTISODIY JARAYONLARNI BOSHQARISHDA OPTIMALLASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	1108
Ibragimov Nodir Nusriddinovich	
MARKETINGDAGI ISTE'MOLCHILAR MOTIVATSIYASIDA NAFLILIK NAZARIYALARIDAN FOYDALANISH.....	1113
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
AHOLI ZICH HUDUDLARDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI ANDIJON VILOYAT MISOLIDA.....	1119
Karimov Abdusamat Ismonovich, Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORINING SAVDO HAJMIGA TA'SIRINING TAHLILI.....	1125
Haydarova Mohichehra Xurram qizi	
BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	1131
Haydarov Husanboy Ahmadjon o'g'li	
DAVLAT QARZINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: PANEL MA'LUMOTLAR TAHLILI.....	1135
Sanakulova B. R., Jamolov M.M.	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOT SANASIDAN KEYINGI HODISALAR AUDITI.....	1142
Muydinov Erkin Djumaldinovich	
AUTSORSING FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI.....	1148
Xamidov Anis Choriyevich	
BIOCHEMICAL CHANGES IN THE BODY DURING THE PERIOD OF FATIGUE AND REST AFTER WORK FOR ATHLETES.....	1153
Yoldasheva Roila Jumaevna, Ruyobova Shakhlo Anvar qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHGA OID XORIJIY MAMLAKATLARNING ILG'OR NAZARIYALARI VA YONDASHUVLARI.....	1159
Muradova Nazira Raximjanovna	
XORAZMDA IQTISODIY BARQARORLIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1165
Xudayorova Munira Omonboy qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA INNOVATSION BUXGALTERIYA HISOBINI JORIY ETISH.....	1170
Mirzayev Komiljon Abdullajonovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGI MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQ SOLISH BAZASINI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI.....	1175
Jononmirzayeva Dilafruz Ilhom qizi	
ИЗБАВЛЕНИЕ ОТ ИНФЛЯЦИИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ МЕТОДОВ И МАТЕМАТИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	1180
Абидов А.А., Ахраров Б.С., Паязов М.М., Ахмедов А.М.	
O'ZBEKISTONDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH VA INNOVATSION BIZNES TASHABBUSLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARI.....	1185
Karimova Mavjuda Boxodirovna	
INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI YUQORI TEXNOLOGIYALI TARMOQLARNI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH.....	1189
Raxmatova Nargizaxon A'zamxonovna	

O'ZBEKISTONDA ELEKTRON PULGA O'TISH ISTIQBOLLARI, KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA KUTILAYOTGAN SAMARADORLIK	1195
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK BIZNES TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI IQTISODIY XAVFSIZLIGI MASALALARI	1202
Anafiyayev Abdurashid Mamasidiqovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBINI AVTOMATLASHTIRISH	1206
Xusinov Ibragim Ismoilovich	
ЭВОЛЮЦИЯ ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ ТУРЦИИ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕГРАЦИИ В ГЛОБАЛЬНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ЦЕПОЧКИ	1210
Солиев Абдумаджид Джабборович	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGI: NAZARIYA VA AMALIYOTI.....	1215
Abdullayeva Nafisa Shavkatovna, Boymuradov Normurod Abdusodikovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA MOLIVAVIY HIMOLA XIZMATLARI KO'RSATISHNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	1220
G'aniyeva Nozima Alijon qizi	
ОЦЕНКА ПОТЕНЦИАЛА КЛАСТЕРИЗАЦИИ КОКОНОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ШЕЛКОВОМ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА.....	1225
Ходжиматов Равшанбек Расулжанович	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK SHAKLLANISHINING XORIY TAJRIBASI	1231
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
TEMIR YO'L TRANSPORTI KORXONALARIDA MOLIVAVIY-IQTISODIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH UCHUN KONTROLLING VOSITALARINI JORIY ETISH.....	1236
Kayumov Zafarbek Odil o'g'li	
BANK HR JARAYONLARIDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	1243
D. Djabbarova	
MEHNAT BOZORIDA NORASMIY BANDLIKNI QISQARTIRISH MEXANIZMLARI	1247
Mirzakarimova Muyassarxon Muminovna	
IJTIMOY XIZMATLAR TIZIMIDA DAVLAT VA NODAVLAT SEKTORINING O'ZARO ALOQASI HAMDA XORIYIY TAJRIBA TAHLILI.....	1251
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
ПРИМЕНЕНИЕ КОНТРОЛЛИНГА В ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА	1257
Каямов Зафарбек Одил угли	
BILVOSITA SOLIQLAR HISOBINI TASHKIL ETISHDA SOLIQ NAZORATINING AHAMIYATI	1263
Djalilov Rahmonkul Hamidovich	
INVESTITSION FAOLIYATNING IQTISODIY MOHIYATI VA UNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI O'RNI	1268
Yuldoshev Sobir Fayzullayevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOTINING TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINING TAQSIMOT TAHLILI.....	1272
Bayxonov Baxodirjon Tursunbayevich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI MARKETINGNI QO'LLASHNING XORIY TAJRIBASI.....	1277
Raxmatova Shaxnoza Rustamovna, Ochilova Dilnoza Ismoil qizi	
ФОРМИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОЙ ЗАНЯТОСТИ В ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ	1283
Б.С. Разакова	
ZAMONAVIY TURISTIK KLASSTERLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	1289
Azim Pulatov	
O'ZBEKISTONDA YOSHLAR BANDLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI VA DAVLAT SIYOSATINING SAMARADORLIGI	1296
Qodirov Baxodirjon Shuhratovich	

YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SANOAT KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING AHAMIYATI	1302
Ergashev Sanjarbek Sobirjon o'g'li	
ONLAYN TA'LIM PLATFORMALARI INTERAKTIV CHATBOTLARI SAMARADORLIGINI KOMPLEKS BAHOLASH	1306
Zaripova Mukaddas Djumayozovna, Yusupova Asila Xidirqul qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING TAKOMILLASHTIRILGAN USLUBIYOTI	1313
Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHNING TAKOMILLASHTIRILGAN USLUBIYOTI

Abdullayeva Sevaraxon Xasanovna

Farg'ona davlat texnika universiteti doktranti (DSc)

ORCID: 0000-0002-8596-2473

E-mail: sevarikabdullayeva@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada to'qimachilik sanoati korxonalarining iqtisodiy barqarorligini moliyaviy ko'rsatkichlar tizimi asosida baholash zarurligi asoslab berilgan. An'anaviy DuPont modeli va moliyaviy barqarorlikni baholash usullarining cheklanishlari ko'rsatilgani holda ishlab chiqarish jarayoni natijalarini aniqroq aks ettiradigan, yalpi foyda, ishlab chiqarish aktivlari rentabelligi, moliyaviy leveraj hamda ROIC/WACC nisbatiga tayanadigan takomillashtirilgan model taklif etilgan. Shuningdek, moliyaviy mustaqillik, joriy likvidlilik, ROE, ROA va qarz kapitali ulushiga asoslangan integral moliyaviy barqarorlik indeksi (I.M.B.) ishlab chiqilib, korxonalarni barqarorlik darajasi bo'yicha to'rt toifaga ajratish mezonlari shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy ko'rsatkichlar, DuPont modeli, ROE, ROA, ROIC, WACC, moliyaviy leveraj, integral moliyaviy barqarorlik indeksi.

Abstract. This article substantiates the necessity of assessing the economic stability of textile enterprises based on a system of financial indicators. The limitations of the traditional DuPont model and existing financial stability assessment methods are identified, as they do not fully reflect the efficiency of production activities. An improved model is proposed, based on gross profit, return on production assets, financial leverage, and the ROIC/WACC ratio. An integral financial stability index (IMB) is developed, incorporating the financial independence, current liquidity, return on equity (ROE), return on assets (ROA), and debt capital ratio. Based on this index, a methodology for classifying enterprises into four stability levels has been formulated.

Key words: economic stability, financial indicators, DuPont model, ROE, ROA, ROIC, WACC, financial leverage, integral financial stability index.

Аннотация. В статье обоснована необходимость оценки экономической устойчивости текстильных предприятий на основе системы финансовых показателей. Выявлены ограничения традиционной модели DuPont и существующих методов оценки финансовой устойчивости, поскольку они не в полной мере отражают эффективность производственной деятельности. Предложена усовершенствованная модель, основанная на показателях валовой прибыли, рентабельности производственных активов, финансового левериджа и соотношения ROIC/WACC. Разработан интегральный индекс финансовой устойчивости (ИМ.Б.), включающий коэффициенты финансовой независимости, текущей ликвидности, рентабельности собственного и совокупного капитала, а также доли заемных средств. На основе данного индекса сформирована методика дифференциации предприятий по четырем уровням устойчивости.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, финансовые показатели, модель DuPont, ROE, ROA, ROIC, WACC, финансовый леверидж, интегральный индекс финансовой устойчивости.

KIRISH

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini baholash uslubiyoti turli moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilishni, shuningdek tashqi va ichki muhit omillarining ta'sirini o'z ichiga olgan kompleks yondashuvdir. Korxonaning holati to'g'risida to'liq va obyektiv tasavvurini shakllantirish uchun moliyaviy-iqtisodiy barqarorlikni ifodalovchi ko'rsatkichlarning o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olgan holda alohida hisoblash zarur. Chunonchi, moliyaviy-

iqtisodiy ko'rsatkichlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lsa-da, ular xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatining turli jabhalarini aks ettiradi. Xususan, moliyaviy barqarorlik korxonaning o'z moliyaviy majburiyatlarini bajara olishini, to'lov qobiliyatini va moliyalashtirishning tashqi manbalariga nisbatan mustaqilligini saqlab qolish qobiliyatini yoritishda, iqtisodiy barqarorlik nisbatan kengroq jihatlarni qamrab olgan holda korxonaning barcha resurslaridan samarali foydalanish, foydani barqarorlashtirish, tashqi muhit o'zgarishlariga moslashish hamda uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlashni ifodalaydi. Shuningdek, iqtisodiy barqarorlik moliyaviy ko'rsatkichlar bilan birga operatsion samaradorlik, mahsulot sifati, innovatsion faoliyat, xavf-xatarlarni nazorat qilish va boshqa shu kabi omillarni ham qamrab oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodchi olimlar M.S.Abrutyn va A.V.Grachev moliyaviy barqarorlikni moliyaviy muvozanat sifatida ifodalaydi. M.N.Kreynina esa korxonaning moliyaviy barqarorligini uning barqaror moliyaviy holati sifatida xarakterlaydi, N.A.Rusak ushbu tushunchaga korxonaning uzoq muddatli to'lovga qobiliq xususiyatini kiritgan, V.V.Bocharov korxonaning daromadlari va xarajatlari o'rtasidagi farqni uning moliyaviy farovonligining hal qiluvchi mezonidir deb hisoblagan. Korxonaning moliyaviy barqarorligi tushunchasi asosida uning to'lovga va kredit olishga qobiliyatini, ya'ni moliyaviy jihatdan raqobatbardoshligini, kapitaldan va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni, davlatga va boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlarga nisbatan mavjud majburiyatlarni bajara olishi tushunilgan.

Korxona moliyaviy barqarorligini ta'minlashga oid muammolar hamda korxonalarning moliyaviy holatini baholash va boshqarishga oid masalalar E.Yu.Emelyanova, Yu.S. Fursina va V.I. Komogortsevalarning ilmiy tadqiqot ishlarida yoritilgan. Moliyaviy barqarorlik bo'yicha tadqiqotlarni amalga oshirish uchun zaruriy nazariy va metodologik bazani yetakchi iqtisodchi olimlardan A.I. Kovalev, V.P. Privalov, M.I. Bakanov, R.S. Sayfulinning ilmiy-tadqiqot ishlari shakllantirgan.

Moliyaviy holat korxona qanday moliyaviy vositalardan foydalanishini va ishlab chiqarish jarayonida ular bilan qanday o'zgarishlar sodir bo'lishini ifodalaydi. Ushbu ma'lumot korxona uchun o'z faoliyatini uzoq muddatli vaqt oralig'ida samarali amalga oshirish uchun zarurdir. Iqtisodchi olim Markaryan fikriga ko'ra, moliyaviy holat "Muayyan davrda korxona boshqa xo'jalik yurituvchi subyektlar oldidagi majburiyatlarni qoplay olishga qodirmi?" degan savolga javobni yoritib beruvchi bir qator ko'rsatkichlarni ifodalaydi. Bundan shuni xulosa qilish mumkinki, korxonaning moliyaviy faoliyati tarkibiga aktivlarni shakllantirish, ular harakati hamda ta'minoti kiradi. Moliyaviy holat – bu korxonaning barcha moliyaviy tizimining tarkibiy qismlarining o'zaro munosabatidan olingan yakuniy natija yoki kapitalning doiraviy aylanishi, mulkni saqlash va ishlatishda nazoratni amalga oshirish jarayonida erishilgan natijadir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Iqtisodiy barqarorlik" tushunchasiga shakllantirilgan ta'rifga ko'ra korxonaning iqtisodiy barqarorlik darajasini quyidagi bir-biriga o'zaro bog'liq ko'rsatkichlar tizimini ifodalovchi korxonaning faoliyat sohalarini tahlil qilishdan iborat bo'lgan uslubiyat asosida amalga oshirishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz [2; 3]. Fikrimizcha, ushbu uslubiyat tarkibi mantiqiy izchillikda amalga oshiriladigan quyidagi ko'rsatkichlarni aniqlashdan iborat bo'lishi lozimdir:

Korxona faoliyatining samaradorligini baholash. Korxona iqtisodiy tizimining faoliyati xom-ashyo va materiallarni qayta ishlash asosida jamiyat a'zolarining moddiy ne'matlarga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga mo'ljallangan mahsulotlar (ish, xizmatlar)ni ishlab chiqarish jarayoni hisoblandi. Ushbu jarayon natijasi sanoat korxonalari doirasida ishlab chiqarish omillarini qayta ishlash asosida amalga oshiriladigan faoliyatning samaradorligi bilan tavsiflanadi. Resurslardan samarali foydalanish xo'jalik yurituvchi subyektning maqsadlariga – natijalariga erishishning asosiy omillaridan biridir. Shu bois, korxonaning mavjud resurslardan qay darajada unumli foydalanayotganini baholash muhim ahamiyatga ega. Bunday baholash usullaridan biri sifatida Dyupon modeli qo'llaniladi. Ushbu model korxonaning iqtisodiy faoliyati samaradorligini aniqlashda rentabellikni chuqur tahlil qilish, daromadlilikka ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularni rivojlantirish imkoniyatini yaratadi. Dyuponning iqtisodiy samaradorlikni aniqlash formulasi ishlab chiqarish aktivlaridan samarali foydalanishni ko'rsatuvchi korxona aktivlar rentabelligi (ROA) ko'rsatkichidan va ishchanlik faolligi koeffitsiyenti (aktivlar aylanuvchanligi)dan iborat bo'lib quyidagicha hisoblanadi:

 K_p

Bu yerda,

 R_a – aktivlar rentabelligi $K_{i.f.}$ – ishchanlik faolligi (tadbirkorlik faolligi) koeffitsiyenti

Amalda esa, mazkur formuladan foydalanishda bir qator metodologik muammolar yuzaga keladi. Jumladan, an'anaviy hisob-kitobda aktivlar rentabelligini aniqlash uchun foydani jami aktivlarga bo'linadi. Qo'llanilayotgan "foyda" tushunchasi keng qamrovli bo'lib, u nafaqat ishlab chiqarish jarayoni natijasida shakllangan foydani, balki investitsion yoki moliyaviy faoliyatdan olingan daromadlarni ham o'z ichiga olishi mumkin. Shunga ko'ra, hisoblangan ko'rsatkich korxonaning to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish samaradorligini to'liq aks ettirmaydi. To'qimachilik sanoati korxonalari uchun "foyda" ko'rsatkichini aniqlashtirish dolzarbdir. Chunki sohadagi korxonalarning iqtisodiy barqarorligi asosan ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligiga, ya'ni mavjud asosiy vositalardan foydalanish darajasi va ularning yaratib berayotgan qo'shilgan qiymatiga bog'liq. Shuningdek, investitsion va moliyaviy faoliyatdan olingan foydaning yuqori bo'lishi, samarali ishlab chiqarish jarayonlari natijasida shakllangan yalpi foydani sun'iy tarzda oshirib ko'rsatishi ham mumkin. Bu esa ishlab chiqarish korxonasi uchun ijobiy holat sifatida baholanmaydi, aksincha, uning asosiy faoliyat samaradorligini buzib ko'rsatish holati hisoblanadi. Shu sababli, Dyupon formulasini to'qimachilik sanoati korxonalarining joriy holatini e'tiborga olgan holda, aktivlar rentabelligini aniqlashda umumiy foyda hamda aktivlardan emas, balki ishlab chiqarish faoliyat natijasi hisoblangan yalpi foyda va ushbu jarayonda to'g'ridan-to'g'ri band bo'lgan asosiy vositalarning o'rtacha yillik qiymatidan foydalanib hamda aktivlar aylanuvchanligini hisoblashda ishlab chiqarishda band bo'lgan asosiy vositalar qiymatini o'z mablag'lariga nisbatini hisoblagan holda takomillashtirish maqsadga muvofiqdir. Shu asosda ko'rsatkich quyidagicha qayta ifodalanishi mumkin:

$$K_p = K_a^* \times K_{i.f.}^*$$

K_a^* – ishlab chiqarish aktivlari rentabelligi, ya'ni yalpi foydani ishlab chiqarish jarayonda to'g'ridan to'g'ri band bo'lgan asosiy vositalarning o'rtacha yillik qiymatiga nisbati

$K_{i.f.}^*$ – aktivlar aylanuvchanligi, ya'ni ishlab chiqarishda band bo'lgan asosiy vositalar qiymatini o'z mablag'lariga nisbati.

Dyuponning an'anaviy modelida hisoblash tarkibida sof foyda asosiy ko'rsatkich sifatida namoyon bo'ladi. Biroq amaliyotda sof foyda korxonaning umumiy faoliyatini ifodalaydi, ishlab chiqarish samaradorligini unga tayangan holda baholash esa noto'g'ri ma'lumotlarni shakllantirishi mumkin. Chunki moliyaviy va investitsion faoliyat natijalari ba'zan ushbu ko'rsatkichni sun'iy ravishda oshirishi, ba'zan esa pasaytirishi mumkin. Bu esa ishlab chiqarish faoliyati samaradorligini tahlil qilishda xato xulosalarga olib keladi. Shu bois, biz tomonimizdan taklif etilgan takomillashtirilgan model faqat ishlab chiqarish jarayonining haqiqiy holatini aks ettirib, uning samaradorligiga xolis baho berish imkonini yaratadi.

Taklif etilayotgan ushbu yondashuv quyidagi ustunliklarga ega:

- korxonaning asosiy ishlab chiqarish jarayoni samaradorligini xolis aks ettiradi;
- investitsion va moliyaviy faoliyatdan kelgan tasodifiy yoki bir martalik daromadlarni hisobdan chiqarib, ishlab chiqarish resurslaridan foydalanish samaradorligini aniq baholash imkoniyatini beradi;
- to'qimachilik sanoatiga xos bo'lgan kapital sig'imi yuqori va energiya sarfi katta bo'lgan texnologik jarayonlarning ta'sirini hisobga oladi.

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini baholashda moliyaviy tahlilining nazariyasi va amaliyotida Dyuponning uch omilli modeli ham keng qo'llaniladi. Ushbu model xo'jalik yurituvchi subyektning iqtisodiy barqarorligini korxonaning daromad darajasi (foyda me'yori), ishbiarmonlik faolligi koeffitsiyenti va moliyaviy leveraj kabi ko'rsatkichlarga bog'liqligini ifodalagan holda quyidagicha hisoblaydi:

$$ROE = ROS \times K_{o.a} \times Lr$$

Bu yerda,

ROE (return on equity) – korxona o'z kapitalidan foydalanish samaradorligi koeffitsiyenti;

ROS (return on sales) – sof foydani tushumga nisbatini ifodalovchi foyda me'yori ko'rsatkichi;

 $K_{o.a}$ – tushumni korxona aktivlariga nisbatini ifodalovchi ishbiarmonlik faolligi koeffitsiyenti;

Lr – kapital tarkibiy tuzilmasini tavsiflovchi hamda undan samarali foydalanish darajasini ko'rsatuvchi moliyaviy leveraj koeffitsiyenti.

Mazkur modelning afzalligi kapitaldan foydalanish samaradorligini aniq ifodalashda namoyon bo'lsa-da, u sanoat korxonalaridagi ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini, resurslardan unumli foydalanish darajasini hamda korxonaning uzoq muddatli rentabelli faoliyat yuritish salohiyatini to'liq aks ettirishda ma'lum cheklanishlarga ega. Fikrimizcha, korxonaning ishlab chiqarish va sotish samaradorligini baholashda an'anaviy ravishda qo'llanadigan sof foyda ko'rsatkichining o'rniga yalpi foyda ko'rsatkichidan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Chunki yalpi foyda to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqarish jarayonlarining natijasini aks ettiradi va moliyaviy hamda investitsion operatsiyalar ta'sirini minimallashtirgan holda korxonaning asosiy faoliyat samaradorligi haqida xolis ma'lumot beradi. Shu bilan bir qatorda, model tarkibiga investitsiya samaradorligini

ifodalovchi ROIC (Return on Invested Capital) ko'rsatkichini kiritish orqali korxonaning jalb etilgan kapitaldan foydalanish imkoniyatlari va qiymat yaratish salohiyati ham hisobga olish uchun shart-sharoit yaratiladi. Bu esa sanoat korxonalarining moliyaviy barqarorligini baholashda faqat joriy foydalilik emas, balki uzoq muddatli investitsion istiqbollarni ham qamrab olish imkoniyatini shakllantiradi. Takomillashtirilgan model umumiy holda nafaqat kapitaldan foydalanish samaradorligini, balki sanoat korxonalaridagi ishlab chiqarish jarayonlari holatini, investitsiyalarning qiymat yaratish imkoniyatlarini hamda uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni kompleks va xolis ravishda baholashda asosiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi.

$$ROE^* = ROS^* \times K_{i.f.}^* \times Lr \times ROIC / WACC$$

Bu yerda,

ROS^* – korxona asosiy faoliyatining daromad darajasi (foyda me'yori, marjasi), ya'ni yalpi foydani tushumga nisbati asosida aniqlanadi;

$K_{i.f.}^*$ – tushumni korxonaning ishlab chiqarishda band bo'lgan aktivlariga nisbatini ko'rsatuvchi ishbilarmonlik faolligi koeffitsiyenti;

Lr – kapital tarkibiy tuzilmasini tavsiflovchi va moliyaviy leveraj darajasini aniqlovchi ko'rsatkich;

ROIC – investitsiya samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkich bo'lib quyidagicha hisoblanadi:

$$ROIC = \frac{EBIT (1 - \text{solliq stavkasi})}{\text{Investitsiyalangan kapital}}$$

WACC – kapitalni jalb qilish qiymati (investorlar yoki kreditorlar uchun kapitaldan olinishi kutilayotgan minimal daromad).

ROIC ko'rsatkichi xo'jalik yurituvchi subyektning investitsiya qilingan kapitaldan foydalanish samaradorligini ifodalasa, uni kapitalni jalb qilish qiymatini ifodalovchi ko'rsatkich (WACC)ga nisbati esa ushbu samaradorlik kapital qiymatini qoplay olishini yoki bunday imkoniyatga ega emasligini ifodalaydi:

1) agar $ROIC > WACC$ bo'lsa, korxona kapital qiymatiga nisbatan yuqori daromad keltirmoqda;

2) agar $ROIC < WACC$ bo'lsa, investitsiya natijasida olingan daromad kapital qiymatini qoplay olmaydi;

3) agar $ROIC = WACC$ bo'lsa, kapital qiymatini qoplash uchungina yetarli bo'lgan daromadga erishiladi.

Taklif etilayotgan model asosida korxonaning iqtisodiy barqarorligini baholash mezonlari ishlab chiqildi.

Bu mezonlar korxonaning barqarorligini nafaqat foyda, moliyaviy mustaqillik nuqtayi nazaridan, balki ishlab chiqarish va investitsion samaradorlikni ham e'tiborga olgan holda baholash imkonini beradi (1-jadval).

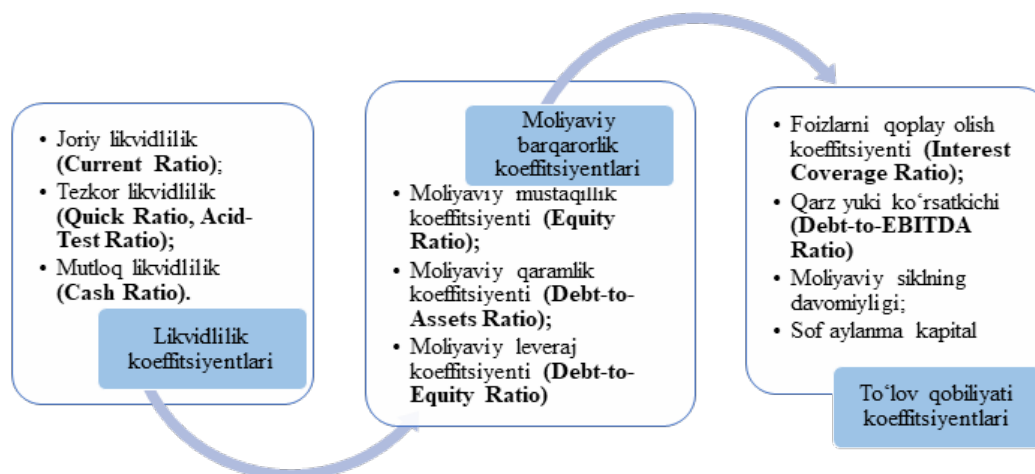
1-jadval. Korxona iqtisodiy barqarorligini takomillashtirgan model asosida baholash mezonlari¹

ROE* diapazoni (kattaliklari)	Baho	Izoh
> 15%	Ijobiy	Korxona barqaror foydaga, ishbilarmonlik faolligiga ega, investitsiyalar asosida daromadga erishilmoqda
8–15%	Maqbul	Korxona barqaror iqtisodiy ko'rsatkichlarga ega, lekin modernizatsiya/investitsiya samaradorligini oshirish lozim
3–8%	Xavfli	Foyda me'yori past, ishbilarmonlik faolligi hamda investitsion samaradorlikka erishilmagan
<3%	Salbiy	Faoliyat samarasiz

Bu mezonlar korxonaning moliyaviy barqarorligini nafaqat joriy foyda va ishlab chiqarish vositalarining aylanuvchanlik darajasi nuqtayi nazaridan, balki investitsion kapitalning yangi qiymat yaratish qobiliyati jihatidan ham baholash imkoniyatini shakllantiradi.

Korxonaning moliyaviy barqarorligini baholash. Iqtisodiy nuqtayi nazardan korxonaning moliyaviy barqarorligi uning to'lov qobiliyatiga, ya'ni kreditlar va kreditorlik qarzlari o'z vaqtida va to'liq to'lash qobiliyatiga, o'z moliyaviy mablag'lari bilan ta'minlanganlik darajasiga, moliyalashtirish manbalarining barqarorligiga bog'liq bo'lib, umumiy holda xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy salohiyati quyidagi chizmada ifodalangan ko'rsatkichlar asosida baholanadi (1-rasm):

1 Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

1-rasm. Korxonaning moliyaviy barqarorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar²

Korxonaning moliyaviy barqarorligiga baho berishda ushbu ko'rsatkichlar buxgalteriya balansi, daromad va xarajatlar to'g'risidagi hisobotlardan foydalangan holda shakllantiriladi. Fikrimizcha, korxona o'z majburiyatlarini belgilangan muddatlarda va to'liq bajara olish qobiliyatini baholashda yanada ishonchli hamda kompleks axborot olish imkoniyatini beruvchi qo'yidagi indeksni ($I_{M.B.}$) qo'llash maqsadga muvofiq hisoblanadi:

$$I_{M.B.} = w_1 \times K_M + w_2 \times K_{j.l.} + w_3 \times ROE + w_4 \times ROA + w_5 \times K_{M.L.}$$

Bu yerda,

K_M – moliyaviy mustaqillik koeffitsiyenti

$K_{j.l.}$ – korxonaning joriy likvidlilik koeffitsiyenti

ROE – o'z kapitalining rentabellik ko'rsatkichi

ROA – aktivlar rentabelligi

$K_{M.L.}$ – moliyaviy leveraj koeffitsiyenti

w_1, w_2, w_3, w_4, w_5 – koeffitsiyentlarning ahamiyatini (salmog'ini) ifodalovchi kattaliklar.

Taklif etilgan indeks asosida xo'jalik yurituvchi subyektning iqtisodiy barqarorligini baholash bir qator ko'rsatkichlarni kompleks tahlil qilish bilan ushbu axborotdan foydalanuvchilarga korxonaning moliyaviy barqarorligi to'g'risida yanada aniq ma'lumotlarni shakllantirish imkoniyati yuzaga keltiradi. O'zbekiston to'qimachilik sanoati korxonalari sharoitida taklif etilayotgan integral indeksning tarkibi va undagi ko'rsatkichlarning salmoqli koeffitsiyentlari quyida keltirilgan jadvalda havola etilgan. Bu ko'rsatkichlar ulushlari sohaning moliyaviy xususiyatlari, aylanma kapitalga yuqori talab, mavsumiylik va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish tizimini hisobga olgan holda tanlangan. Shu bilan birga, har bir ko'rsatkich uchun aniqlangan mukammal, maqbul va xatarli intervallar mavjud iqtisodiy sharoitga mos holda tuzilgan bo'lib, ular korxonaning moliyaviy barqarorligini ishonchli baholash imkonini beradi. Ushbu intervallar orqali korxonalarning faoliyatini nafaqat moliyaviy natijalar nuqtayxi nazaridan, balki ularning xatar darajasi, investitsiyaviy jozibadorligi va moliyaviy shaffofligi jihatidan ham kompleks baholash mumkin bo'ladi. Shuning uchun mazkur jadvaldagi me'yoriy chegaralar korxonaning iqtisodiy holati to'g'risida aniq va xolis ma'lumotlarni shakllantirish, shuningdek, xo'jalik yurituvchi subyektning uzoq muddatli barqaror rivojlanish istiqbollarini baholash uchun amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi (2-jadval).

2-jadval. Moliyaviy barqarorlik indeksi tarkibiga kiruvchi ko'rsatkichlarning baholash mezonlari³

№	Ko'rsatkichlar	Salmoqli koeffitsiyent	Mukammal oraliq (%)	Maqbul oraliq (%)	Xatarli oraliq (%)
1	Moliyaviy mustaqillik	15%	50–70	30–50	<30
2	Joriy likvidlilik	15%	1.5–2.5	1.0–1.5	<1.0
3	ROE (Return on Equity)	30%	15–25	8–15	<8
4	ROA (Return on Assets)	30%	10–15	5–10	<5
5	Qarz kapitali/O'z kapitali (D/E ratio)	10%	0.5–1.0	1.0–1.5	> 1.5
Jami		100%			

² Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

³ Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

Har bir ko'rsatkich bo'yicha O'zbekiston to'qimachilik sanoati korxonalarining xususiyatlaridan kelib chiqqan holda baholash oraliqlari shakllantirilgan bo'lib, moliyaviy barqarorlik indeksining umumiy baholash kattaliklari aynan yuqoridagi jadval ma'lumotlariga tayangan holda shakllantirildi (3-jadval).

3-jadval. Moliyaviy barqarorlik indeksining baholash mezonlari⁴

Indeks qiymati, koeffitsiyentda (IM.B.)	Baho	Tavsif
0.75 – 1.00	Yuqori barqarorlik	Korxona moliyaviy jihatdan barqaror bo'lib, uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari yuqori.
0.55 – 0.75	Maqbul barqarorlik	Iqtisodiy barqarorlik qoniqarli, lekin tashqi va ichki omillarning o'zgarishi natijasida iqtisodiy ko'rsatkichlarning pasayish xatari mavjud.
0.40 – 0.55	Xavfli holat	Korxonaning iqtisodiy barqarorligi xatarli holatda, ishlab chiqarish samaradorligi, faoliyatning daromadlilik darajasi past, mavjud resurslardan unumli foydalanilmagan, investitsiyaviy jozibadorlikka ega emas.
<0.40	Tanazzul holati	Korxona iqtisodiy barqarorlikka ega emas. Bankrotlik xavfi yuqori. Qayta moliyalashtirish va ishlab chiqarish jarayonlarini restrukturizatsiya qilish talab etiladi.

Korxonaning iqtisodiy barqarorligini baholash uchun taklif etilgan indeks uning iqtisodiy holatini baholashda alohida ko'rsatkichlarga tayangan holda emas, balki ularning kompleks uyg'unligidan foydalangan holda tahlilni amalga oshiradi. Bunda moliyaviy mustaqillik, joriy likvidlilik, aktivlar rentabelligi, qarz kapitalidan foydalanish samaradorligi hamda aktivlarning aylanuvchanligi kabi ko'rsatkichlarning natijasi bir integral mezon asosida aks ettiriladi. Bu yondashuv asosida korxonaning joriy holatini faqat bir yoki ikki ko'rsatkich bilan emas, balki barcha muhim moliyaviy indikatorlarning o'zaro ta'sirini e'tiborga olgan holda baholash imkoniyati shakllantiriladi. Ushbu indeks asosida baholangan korxonalar barqarorlikning quyidagi oraliqlariga ajratiladi:

1. Yuqori barqarorlik (0,75 – 1,00). Ushbu baholash oralig'iga to'g'ri kelgan korxonalarning moliyaviy mustaqillik darajasi yuqori, likvidlilik va foydalilik ko'rsatkichlari maqbul deb belgilangan me'yorlarda bo'lib, ichki va tashqi omillarning salbiy ta'sirida o'z faoliyatini davom ettirish hamda rivojlantirish salohiyatiga ega. Shuningdek, ushbu holat korxonaning investitsion jozibadorligining yuqori ekanligini ifodalaydi. Korxonada moliyaviy shaffoflik ta'minlangani holda uzoq muddatli strategik rivojlanish istiqbollari ta'minlangan.

2. Maqbul barqarorlik (0,55 – 0,75). Baholash indeksining ushbu kattaliklariga to'g'ri keluvchi korxonalarning iqtisodiy holati umumiy holda qoniqarli bo'lib, ular zararsiz faoliyat yuritish hamda o'z majburiyatlarini belgilangan muddatlarda qoplay olish imkoniyatlariga ega. Biroq ayrim ko'rsatkichlar mukammal intervaldan chetga chiqib, maqbul yoki pastki chegarada shakllanishi natijasida xatar elementlari yuzaga keladi. Xususan, joriy likvidlilikning 1.0–1.5 darajada bo'lishi qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash qobiliyati mavjudligini ko'rsatsa-da, bu holat yuqori darajadagi likvidlilik zaxirasi yo'qligini ham anglatadi. Shuningdek, ROE va ROA ko'rsatkichlari 8–15% va 5–10% oraliqda bo'lsa, bu korxonaning foydaliligi mavjudligini, biroq investorlar uchun yetarlicha jozibador emasligini bildiradi. Qarz/o'z kapital nisbatining 1.0–1.5 darajada shakllanishi esa moliyaviy leverajdan foydalanishda ma'lum xavf borligini ko'rsatadi. Umuman olganda, bu guruhdagi korxonalar iqtisodiy faoliyatni barqaror davom ettira oladi, ammo mavsumiylik, tashqi bozor o'zgarishlari va kredit yukiga oid xatarlarga qarshi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur hisoblanadi.

3. Xatarli holat (0,40 – 0,55). Korxonalarni moliyaviy barqarorlik indeksi asosida baholash natijasida yuzaga kelgan ushbu natija iqtisodiy faoliyat xatarli holatda ekanligini ifodalaydi. Ushbu korxonalarda moliyaviy mustaqillik koeffitsiyenti ilmiy – tadqiqot natijalariga ko'ra 30% dan yuqori bo'lsa-da moliyaviy resurslardan samarali foydalanmayotganligidan dalolat beradi, yoki 30 % dan bo'lib, korxona tashqi moliyalashtirish manbalariga to'liq bog'liq, qarz mablag'larini qoplash uchun yetarli kapitalga ega emas. Shuningdek, qarz kapitalining yuqori ulushga ega bo'lishi kreditorlar, tashqi sarmoyachilar uchun xavf omillarini kuchaytiradi. Bu esa korxonaning investitsion jozibadorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday korxonalar qayta moliyalashtirish, faoliyatni to'liq modernizatsiya va restrukturizatsiyalash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan chora – tadbirlarni amalga oshirishlari zarur.

4. Tanazzul holati (<0,40). Moliyaviy barqarorlik deyarli yo'qotilgan korxonalarning baholash natijalari ushbu oraliqda bo'lib, ushbu korxonalarda sof foyda manfiy shakllangan, moliyaviy mustaqillik koeffitsiyenti 30 %dan past, qarz kapitalining ulushi yuqori bo'ladi. Bunday holatda korxonalar nafaqat ishlab chiqarish samaradorligiga, balki o'z majburiyatlarini belgilangan muddatlarda qoplay olish qobiliyatiga ega bo'lmaydi. Bu esa korxonada

⁴ Tadqiqot natijalari asosida muallif tomonidan shakllantirilgan.

bankrotlik xavfini yuqori darajada ekanligini ifodalaydi. Bunday holatda korxonalarda qayta moliyalashtirish, aktivlarni restrukturizatsiya qilish va iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish zarur. Agar bu choralar ko'rilmasa, bankrotlik jarayoni boshlanishi ehtimoli juda yuqori bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xo'jalik yurituvchi subyektning iqtisodiy barqarorligini taklif etilayotgan moliyaviy barqarorlik indeksi asosida baholash umumiy tarzda quyidagi afzalliklarga ega:

- korxonalar faoliyatini to'liq tahlil qilish asosida ularni to'rt toifaga ajratish, faoliyatning drayver yoki zaif nuqtalarini aniqlash imkoniyatining shakllanishi;
- moliyaviy tashkilotlar, mahalliy va tashqi sarmoyadorlar, davlat nazorat organlari uchun ishonchli baholash mezonini sifatida xizmat qilishi;
- korxonalarning moliyaviy holatini tahlil qilishda subyektiv yondashuvdan voz kechgan holda obyektiv, aniq hisob-kitoblarga asoslangan baholash uslubiyatining shakllanishi;
- uzoq muddatga mo'ljallangan strategik rivojlanish rejalarini shakllantirish, istiqboldagi yo'nalishlarni belgilash uchun ilmiy asoslangan qarorlarni qabul qilish uchun asos vazifasini bajarishi.

Korxona barqaror moliyaviy holatini saqlab qolish va uni yuqori darajaga ko'tarishi uchun quyidagi ustuvor vazifalarni amalga oshirishi maqsadga muvofiq:

- mavjud resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash;
- aylanma kapital aylanuvchanligini oshirish;
- foydalilikni ta'minlaydigan ishlab chiqarish jarayonlarini joriy etish;
- investitsiyaviy faollik va bozorda raqobatbardoshlikni kuchaytirish.

Ushbu chora-tadbirlar amalga oshirilmasa, kelgusida korxonaning moliyaviy barqarorligi pasayishi va uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish istiqbollari cheklanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayeva, S (2025) "Tarmoqlararo integratsiyani takomillashtirish asosida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash: ishlab chiqarish va bank sektorining o'zaro hamkorligi". Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, vol. 2, no. 5, Oct. 2025, pp. 327-36, <https://doi.org/10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss5-pp327-336>
2. Abdullayeva, S (2025) "To'qimachilik sanoati korxonalarida iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashni tashkil etuvchi resurslar tarkibi". Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, vol. 2, no. 1, Feb. 2025, pp. 273-81, <https://doi.org/10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss1-pp273-281>.
3. Abdullayeva, S. (2025) "Korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash yo'nalishlari". Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, vol. 3, no. 9, Sept. 2025, pp. 347-53, <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2025-vol3-iss9-pp347-353>.
4. Abdullayeva, S. (2025) "To'qimachilik mahsulotlarining bozor kon'yunkturasi tahlili". Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, vol. 2, no. 3, July 2025, pp. 985-90, <https://doi.org/10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss3-pp985-990>.
5. Абрютин, Марина Сергеевна. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия [Текст] : Учеб.-практ. пособие / Абрютин М. С., Грачев А. В.. — Москва: Дело и сервис, 1998. — 255 с.: 22 см.; ISBN 5-8018-0037-9.
6. Емельянова Е.Ю., Агрегирование предпочтений на основе точного решения задачи о ранжировании Кемени. дис. ... кандидат наук. Томск – 2022.
7. Леонтьев, В. Е. Финансирование и кредитование предприятий: учебник для вузов / В. Е. Леонтьев, В. В. Бочаров, Н. П. Радковская. — 4-е изд., перераб. и доп. — Москва: Издательство Юрайт, 2025. — 183 с. — (Высшее образование). 4-е изд., пер. и доп. Учебник для вузов
8. Ковалев А.И., Привалов В.П. Анализ финансового состояния предприятия - 4. изд., испр. и доп. - Москва: Центр экономики и маркетинга, 2000. - 204 с.: ил., табл.; 21 см. - (Библиотека хозяйственного руководителя; Кн. 5 (37)).; ISBN 5-85873-046-9
9. Khasanovna, A. S. (2025). Efficient Use of The Company's Workforce as A Key Factor in Ensuring Economic Sustainability. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 6(4), 1557-1570. DOI: <https://cajitm.casjournal.org/index.php/CAJITMF/article/view/1033>.
10. Кравченко Л.И., Осмоловский В.В., Русак Н.А. [и др.]. Теория анализа хозяйственной деятельности: Учебник для экономических специальностей вузов. Минск: Новое знание, 2001.
11. Фурсина Ю. С., Комогорцев В. И., Соколова Е. Л. Определение понятия финансовой устойчивости для предприятий розничной торговли // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2012. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/opredelenie-ponyatiya-finansovoy-ustoychivosti-dlya-predpriyatiy-roznichnoy-torgovli>
12. Шеремет, А.Д. Методика финансового анализа: А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. - М.: ИНФРА-М, 2015.
13. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Методика финансового анализа / Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. - Москва: ИНФРА-М, 1996. - 172 с.: граф.; 20 см.; ISBN 5-86225-131-6

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>